

AKTUALNA TEMA

Samoupravljanje in skladi

Znano je, da razpolagajo organi samoupravljanja in komune s približno tremi četrtinami družbenega proizvoda iz socialističnega sektorja. Iz teh sredstev nastajajo skladi v podjetjih, komunah, zavodih za socialno zavarovanje. Pravice in dolžnosti organov samoupravljanja in komun so v razmerju do teh skladov jasno določene. Včasih pa, kakor da pozabljamo, da je mogoče te sklade izpopolnjevati samo na podlagi rezultatov dela gospodarskih organizacij in komun in da je zato potrebno, da planirajo lokalni organi samo tolikšno potrošnjo, kolikor jim to dovoljujejo njihovi skladi.

Dogaja se prav tako tudi to, da se uporabljajo sredstva iz teh skladov za objekte, ki s stališča standarda prebivalstva niso najbolj neobhodni: gradijo se razni športni in drugi objekti na račun, recimo, stanovanjske graditve ali naložb v trgovinsko omrežje. Ko pa državljani predlagajo izboljšanje življenjskih, stanovanjskih, preskrbovalnih pogojev itd., tedaj pa se opozarja na predpise (pri tem se predvsem misli na zvezne predpise), ki so »zožili proračune«.

Točno je, da so potrebe pri nas še vedno večje kakor razpoložljiva sredstva. Točno pa je tudi to, da standard stalno narašča. Glede na to, da sredstva niso tolikšna, da bi naenkrat mogli zadovoljiti vse potrebe, je treba državljanom pojasniti, kolikšna so sredstva, kakšne so potrebe in katera zaslužijo, da se jim da prednost.

S tako javno politiko skladov bodo komune vedno našle na podporo delovnih ljudi. Nasprotno temu lahko demagogija, obljube, ki presegaajo dejanske možnosti, neposvetovanje z ljudmi izzovejo samo politične in druge težave. S samoupravljanjem so bila dana komunam določena sredstva, da z njimi razpolagajo. S tem pa jim je bila dana tudi odgovornost pred državljani, da pravilno upravljajo in da pravilno uporabljajo ta sredstva.

O NEKATERIH VPRAŠANJIH ZADRUŽNEGA RAZVOJA

Fiziognomija zadruga je bilo osnovno vprašanje, s katerim se je ukvarjala skupščina Glavne zadruga zveze Jugoslavije. Ob tej priložnosti je bilo poudarjeno, da je zadruga v nekem smislu šla skozi več razvojnih faz. V začetku je bila navadna prodajalna na vasi za prodajo potrošnega blaga. Drugega prepletanja z vasjo ni bilo, razen to, da je kakšna gospodinja prinesla v zadrugo jajca namesto denarja za nakup soli, vžigalic, sladkorja in sukanca. Ko je bila zadruga prodajalna, ni potrebovala niti kakšnega posebnega kadra, razen prodajalca, kakršnega potrebuje vsaka druga trgovina. Kakšna posebna sredstva za povezovanje s kmetijskimi pridelovalci ji prav tako niso bila potrebna, razen primernih prostorov za spravilo potrebnega blaga.

Zadruga-trgovina se je razvijala tako, da je začela prevzemati tudi take dejavnosti, ki so jo spreminjale v neke vrste skrbnika za vse probleme vasi. V neki meri so zadruga prevzemale tudi tisto skrb, ki bi morala biti skrb oblasti: elektrifikacija vasi, asfaltiranje poti skozi vasi, kopanje vodnjakov, prevzemanje gostiln, brivnic, kovačnic itd. Bolj ali manj so to vse dejavnosti, ki jih je bilo treba dotirati. Razen tega, da so zadruga poslovale samo s potrošnim blagom za vas in imele v svoji sestavi obrate, ki so bili bolj ali manj deficitni, so se v večini primerov pojavljale tudi kot ustanove socialnega skrbstva. Kjer koli se je pojavil problem materialne preskrbe ljudi na vasi, so zadruga morale najti sredstva. Vse to je vplivalo, da je znaten del zadrug zašel v materialne težave. Res je, da to niso bili edini razlogi materialnih težav zadrug. Imeli smo opravka tudi z brezvestnim in nevednim poslovanjem. Takim zadrugam so odpovedale kredit tudi banke, kar je povzročilo, da je bilo precejšnje število zadrug kot kreditno nespo-

sobnih likvidiranih. Zaupanje članov v take zadruga se je začelo majati. Razumljivo je, da se je začelo zmanjševati tudi število članov. Zadruga se niso usmerjale k proizvodnji in zato so se začele vrteti v krogu.

S prenosom pravice odkupovati kmetijske pridelke na zadruga z nalogo, da ustvarjeno razliko v ceni, razen za kritje stroškov, ki jih imajo z odkupom, vračajo znova v kmetijsko proizvodnjo — so se za zadruga odprle nove perspektive, toda tudi nove težave, ki jih ni mogoče

Napisal: Paško ROMAC

rešiti preko noči. Posebno se pojavljajo težave v zvezi z zadrugašnim kadrom. Večina kadra iz zadrug s starimi pojmovanji ni mogla do kraja razumeti socialistične orientacije. To se je razen drugega videlo tudi iz tega, da so bile v reorganiziranih občinah zadruga organizirane po enakem ozemeljskem načelu kakor občine, kar pomeni, da se še vedno gleda nanje kot na večjo prodajalno za potrošno blago ali večjega odkupovalca kmetijskih pridelkov. V fazi, ko je družba prenesla na zadruga odkup kmetijskih pridelkov, je bilo treba reševati vrsto problemov, ki kadru v prejšnji zadrugi niso bili znani. Od skladiščnega prostora, prevoznih sredstev, manipulacije s kmetijskimi pridelki do razdelitve dobička, ki so ga ustvarjale pri odkupu kmetijskih pridelkov, vse to so bili poslovno gospodarski problemi, ki jih je bilo treba reševati, pri čemer pa ni bilo v ta namen usposobljenega kadra. Ob reševanju problemov se je moral oblikovati tudi zadrugaški kader. Razvoj pa je šel hitreje, kakor so se oblikovali kadri.

ZADRUGE KOT ORGANIZATORKE KMETIJSKE PROIZVODNJE

V razdobju leta 1956—1957 so nastali v zadrugah zelo zapleteni in važni procesi. Od prejšnje prodajalne in kasneje odkupovalca kmetijskih pridelkov je del zadrug skušal prerasti, ponekod pa je že tudi prerasel v organizatorja kmetijske proizvodnje. Ponekod na lastnih ekonomijah, drugod na zemlji zasebne lastnine,

To zadnje je zlasti zapleten proces, ker gre za zasebno lastnino in drobno posest. Vsak kraj naše države, vsako področje, okraj, vas in celo vsak kmetovalec je različen. Ta različnost tako v gospodarskem kakor v kulturnem pogledu vsiljuje potrebo, da se med individualnim proizva-

(Nadaljevanje na 2. strani)